Bir Savaş Edebiyatı Örneği: Orduya Arzuhal

An Example of War literature: Orduya Arzuhal (A Letter to the Army)

Mehmet Şahin*

Abstract: A letter to the army (*Orduya Arzuhal*) written by Mustafa Fevzi b. Numan is a literary, epic piece of art write that addresses the subject of war. The work epically narrates heroism of the Ottoman soldiers in the First World War in which the most difficult conflicts in the history of the Ottoman Empire took place and the struggle for existence was showed. The author devoted his work, in which he discussed the alliances in the world war, the fronts the Ottoman Empire took part in and frontal attacks, to soldiers. The work where the concepts such as glory, honour, martyrdom, ghazi, Bedr'in aslanları (the term used for the companions of the prophet Muhammed fighting in Bedir war), hero, conquest, war and enemy, was printed in the military printing house in Istanbul in 1331 and distributed to the soldiers on the front. It reassured the soldiers, promoted feelings of bravery, heroism and sacrifice to the highest level, summoned the nation to unity and solidarity, and brought national and national feelings to the highest level. The poem consisting of 69 cantos touched on Bedir, Balkan, the '93 war, World War I and Dardanelles War. Literary delegations were sent to the front by the Ministry of War to better explain the war conditions of the state to the public. The works written by literary delegations were delivered to the public by the state. *Orduya Arzuhal* (A letter to the army) is a work that was printed in the military printing house by the Ministry of War and distributed to the soldiers on the front. Mustafa Fevzi is someone who knows the military and the feelings of the soldier more closely because he has an army officer having the title between captain and major in the Navy Organization. This situation reflected to his poems. In this study, A Letter to Army (*Orduya Arzuhal*), an example of war literature, was introduced, brief information was given about the wars that the poet mentioned, the work was literally examined, verse-hadith quotes and their connotations were determined and the transcript text was presented.

Structured Abstract: Mustafa Fevzi (1871-1924) served as briquette, corvette and galleon clerk in the Ottoman State Naval Organization. He especially served in the Red Sea, Damascus and Tripoli agencies. He retired in the Navy Organization while he was a senior captain. Due to the First World War, Mustafa Fevzi told the people to give public relief and financial aid to the state and nation by giving great support to the state in his journal "Ceride-i Sufiyye" since he knew the situation that the state is in. He transformed the journal in which he was editor-in-chief to a war propaganda field. Mustafa Fevzi, who supported Islamism and Ottomanism, regarded the Turkish army as the army of Islam during this period and wrote his work *Orduya Arzuhal* (A Letter to Army) to encourage the soldiers in 1915 when the war was continuing. The work was printed in the military printing house in Istanbul in 1331 and distributed to the soldiers on the front.

* Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslam Edebiyatı
Asst. Prof. Dr., Akdeniz University, Faculty of Theology, Turkish-Islamic Literature
ORCID 0000-0002-2548-211X
mentelisahin@gmail.com

Cite as/ Atıf: Şahin, M. (2020). Bir savaş edebiyatı örneği: Orduya Arzuhal. *Turkish Studies - Language*, 15(2), 819-842. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.43516>

Received/Geliş: 12 May/Mayıs 2020

Accepted/Kabul: 20 June/Haziran 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 27 June/Haziran 2020

CC BY-NC 4.0

The tradition of writing heroic epics of soldiers continued in the last periods of the Ottoman State, where all-out wars took place. Mustafa Fevzi b. Numan, who was a soldier, also wrote the years of World War I in a literary style. He used all the possibilities of poetry to describe the heroism of the soldiers. He used a plain language and style as his goal was to encourage the military and encourage the people. Mustafa Fevzi said that the lost unity would be taken back and the Islamic union would be re-established and the people would be thrilled with the news of victory. In Mustafa Fevzi's work "Orduya Arzuhal" (A Letter to the Army), where he described the years of the First World War, alliances, wars, concepts such as glory, honour, martyrdom, ghazi, Bedr'in aslanları (the term used for the companions of the prophet Muhammed fighting in Badr war), hero, conquest, war and enemy were frequently used.

A Letter to the Army is a work that aims to strengthen community-state cohesion and unite in common emotion and thought within the framework of the Union of Islam. It aims to mobilize society for war effort and to encourage soldiers. Mustafa Fevzi, who saw the Ottoman Army as the only army of Islam, stated that this army had no other choice but to give morale to both soldiers and society. Giving examples from the Battle of Badr and the 93' War, he mobilized the people against the enemy in the First World War and defended the idea of defeating the enemy and re-establishing the great Ottoman State. For this purpose, he used the literature of the period as a tool for propaganda. Mustafa Fevzi, who extremely suffered from the situation that the state was in, put the deep emotions he felt enthusiastically into verses. Concepts such as caliphate, jihad-ı akber, Islamic brotherhood and Muslim unity were brought to the fore in the work.

The work is a war poem written during the First World War. Since it discussed about the war, it was based on heroism. By supporting the army and the state, Mustafa Fevzi talked about the heroism of the Turkish soldier, his honest morality and his ability to fight. Especially when talking about the battles of Dardanelles, he almost experienced the war and saw this war as a matter of life and death. He mentioned that the war must be won because the Turks had nowhere else to go and told that Islam would be destroyed if it was lost. The heroism of the Turkish soldier was compared with the Companions who fought against the prophet in Badr. In the episode of Dardanelles Martyrs of the Turkish National Anthem poet Mehmet Akif, we see that there is the same comparison with the lines of "How great you are, the blood saves Tevhid / Badr's lions were so glorious". In the poem, Balkan, Tripoli, War 93, World War I and Dardanelles war were covered. In his work "A Letter to the Army", he gave morale to the military, he raised the feelings of bravery, heroism and sacrifice to the highest level, he called the nation to unity and togetherness, he brought national and national feelings to the highest level.

The work of Mustafa Fevzi, written and distributed in the military printing press, is one of the beautiful examples of epic/religious poetry. The language of verse written by historical reality is plain and its style is fluent.

A Letter to the Army is one of the most beautiful examples of the works written in Turkish Islamic literature, such as gazââme, gazavât, and gazavâtnâme, mostly written in the mesnevi style. Gazavatnames are works that describe the wars with the enemy in general, the raids on the enemy, the victories and heroism in a detailed and exciting way. A Letter to the Army is the continuation of Gazavatnames having about 250 verse and prose examples and the remarkable sample written with syllable meter.

Keywords: A Letter to Army (Orduya Arzuhal), War Literature, Mustafa Fevzi, World War I, Dardanelles War.

Öz: Mustafa Fevzi b. Numan'ın kaleme aldığı *Orduya Arzuhal*, savaş konusunu işleyen edebî, destansı bir sanat eseridir. Osmanlı Devleti'nin tarihi seyri içinde en çetin çatışmaların yaşandığı, varlık ve yokluk mücadelesinin verildiği, I. Dünya savaşında askerlerin gösterdiği kahramanlıkları epik bir dille anlatır. Mustafa Fevzi, cihan harbindeki ittifakları, Osmanlı'nın katıldığı cepheleri ve cephe savaşlarını anlattığı eserini askerlere adamıştır. Şan, şeref, cihat, şehitlik, gazilik, Bedr'in aslanları, kahraman, fetih, cenk, düşman gibi kavramların sıklıkla kullanıldığı eser İstanbul'daki askeri matbaada 1331 yılında basılarak cephede askerlere dağıtılmıştır. Askere moral vermiş, yiğitlik, kahramanlık ve fedakârlık duygularını en üst seviyeye ulaştırmış, milleti birlik ve beraberliğe çağırmış, millî ve vatanî hisleri en üst seviyeye çıkarmıştır. 69 bentten oluşan manzumede Bedir, Balkan, Trablusgarp, 93 Harbi, I. Dünya ve Çanakkale muharebelerinden bahsetmiştir. Devletin içinde bulunduğu savaş koşullarının halka daha iyi anlatılması için cepheye Harbiye Nezareti tarafından edebî heyetler gönderilmiştir. Edebî heyetlerin kaleme aldığı eserler devlet eliyle halka

ulaştırılmıştır. *Orduya Arzuhal* de Harbiye Nezâreti tarafından askerî matbaada basılarak cephedeki askerlere dağıtılmış bir eserdir. Mustafa Fevzi, Bahriye Teşkilatında kolağası olması nedeniyle, askerliği ve askerin hissettiği duyguları daha yakından bilen biridir. Bu durum şiirlerine de yansımıştır. Bu çalışma ile bir savaş edebiyatı örneği olan *Orduya Arzuhal* tanıtılmış, şairin nazmettiği savaşlar hakkında kısa kısa bilgiler verilmiş, eser edebî açıdan incelenmiş, ayet-hadis iktibas ve telmihleri tespit edilmiş ve çevriyazılı metni verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Orduya Arzuhal, Savaş Edebiyatı, Mustafa Fevzi, I. Dünya savaşı, Çanakkale muharebesi.

Giriş

İnsanlık tarihinin gördüğü en acı olaylardan biri I. Dünya savaşıdır. Bu savaşa katılan Osmanlı Devleti'nin gerek savaş öncesi, sonrası ve esnasında yaşadıklarının sözlü ve yazılı edebiyata yansması Türkçe bir savaş edebiyatının doğmasına yol açmıştır. Kırım, Mısır, Trablus, Tunus ve Cezâyir'in elden çıkması siyasî, askerî, toplumsal ve kültürel alanlarda olumsuz etkiler doğurmuştur. Bu savaş Osmanlı halkı için trajik olayların yaşandığı bir dönüm noktası olmuştur.

Savaş dönemlerinde ortaya konulan edebî ürünlerin oluşturduğu edebiyata savaş edebiyatı denilmektedir. Savaşta, bir milletin topyekûn savaşmasına rağmen en ön cephede hep askerler olmuştur. Bu sebeple askerlere moral vermek, savaşıma azmini kuvvetlendirmek, halkın askerlerin arkasında durmasını sağlamak için propaganda amaçlı eserler kaleme alınarak gazete, dergi, broşür ve kitaplarda yayımlanmıştır. Böylece halkın savaşla ilgili bilincinin uyanması sağlanarak kolektif bir bilinç oluşturulmaya çalışılmıştır.¹

Yıldız, savaş edebiyatını, “Konu ve temalarını harpten ve harp hâlinde alan, harp psikolojisini -hem millî hem ferdî boyutta- etkileyen ve ondan etkilenecek şekillenene; mazi şuuru, kahramanlık duygusu, gelecek kaygısı, vatanseverlik gibi üstün değerleri çeşitli bağlantılar içinde işleyen; cephe ve cephe gerisine dair sıcak gözlemlerle ve günü gününe gelişen değişiklikleri -çoğu zaman ilginç yorumlarla- gözler önüne seren edebiyat, harp edebiyatıdır.” şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca Yıldız, savaş edebiyatının savaş öncesi, fiilî savaş esnası ve savaş sonrası olmak üzere üç aşamasından da bahsetmektedir. (Yıldız 1998, 38-50)

Bu aşamalarda üretilen sözlü ve yazılı edebî eserler savaş edebiyatının ürünleri olarak kabul edilir. Kısaca savaşı konu edinen edebî eserler bu konuya girer. Şiir, hikâye, tiyatro, piyes, roman, cephe mektupları, asker hatıratları savaş edebiyatında propaganda araçları olarak kullanılmıştır. (Ulucutsoy, 2019, 19)

Türk Edebiyatında savaşı konu edinen, destansı, hamasî hikayeleri edebî olarak ele alan zengin bir eser külliyatı bulunmaktadır. Halkı zihinsel olarak savaşa hazır tutmayı hedefleyen Dede Korkut Hikâyeleri, Battalname, Cenknâme ve Hamzanâmeler din adamları ve halk ozanları eliyle kaleme alınarak ahaliye anlatılmıştır. İnsanları duygusal olarak etkileyen en önemli edebî tür ise şiirdir. Edebiyatta duygu ve düşünceleri coşturan lirik, yiğitlik ve kahramanlık temalı epik şiirler daha çok kullanılmıştır. Bu şiirlerin temel özelliği hamaset ile vatanperverlik ve askerleri yüreklendirmektir. Türk edebiyatı aynı zamanda zengin bir epik destan geleneğine sahiptir. Altay

¹ Savaş Edebiyatı ile ilgili geniş bilgi için bkz.: Halûk Harun Duman (2019), *Türk Savaş Edebiyatı*, Duyap Yayınları, İstanbul (2019); Mehmet Tanju Akad (2011), *Modern Savaşın Temel Kavramları*, Kitap Yayınevi, İstanbul (2011); Cafer Şen (1997), 1897 Osmanlı-Yunan Muharebesi'nin Türk Edebiyatındaki Akisleri, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Ankara (1997); Erol Ülgen (1993), 1897 Türk-Yunan Savaşı'nın Türk Şiirindeki Akisleri, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi*, İstanbul (1993); Erol Köroğlu (2010), *Türk Edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı 1914-1918*, İletişim Yayınları, 2. baskı, İstanbul (2010); Nurcan Uçak (1997), 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nin Türk Edebiyatındaki Akisleri, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Ankara (1997); Hasan Ulucutsoy (2019), *Türk Savaş Edebiyatı ve Propaganda (1828-1912)*, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul (2019); Harun Duman (2018), “Savaş Edebiyatı”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 58, S. 1 (2018), s. 99-110.

Yaratılış, Alp Er Tunga, Oğuz Kağan, Bozkurt, Ergenekon, Uygur Türeyiş, Uygur Göç, Maaday Kara Ural Batır, Ak Boz At, Altın Arıg, Manas, Kara Yorga, Alpamış, Zayaltülek ile Hıvhlıv, Kocacaş, Er Samır, Battal Gazi, Sarı Saltuk ve Köroğlu destanları bu zengin geleneğin göstergeleridir. (Gökdağ-Üçüncü, 2007, 1-264)

Türk milleti için dönüm noktası olan en önemli savaşlardan biri de Çanakkale muharebeleridir. Çanakkale savaşı, tarihî, edebî, sosyal, fikrî ve siyasî etkileri ile sonraki nesilleri derinden etkilemiştir. Çanakkale, Türk milletinin topyekûn mücadelesi ile kazanılan destansı bir savaştır. Askerlerin moralini yüksek tutmak, cephede savaşanlara cesaret vermek, millet arasında birlik ve beraberliği sağlamak için de vatansever şairler, sanatçılar ve ressamlar tarafından farklı alanlarda birçok çalışmalar yürütülmüştür. Muharebelerin sürdüğü bir dönemde Çanakkale cephesini gezip gördüklerini yazmaları için 11 Temmuz 1915 tarihinde bir grup yazar, şair, bestekâr ve ressam Harbiye Nezâreti tarafından Çanakkale'ye götürülmüştür. Çanakkale zaferinin büyüklüğünü halka anlatmak için Binbaşı Edib Servet ve Yüzbaşı Hulûsî rehberliğinde cepheye giden edebî heyet şu isimlerden oluşur:

Ağaoğlu Ahmet, Ali Canip, Orhon Seyfi (Orhon), Enis Behiç (Koryürek), Celal Sahir (Erozan), Hıfzı Tevfik (Gönensay), Hakkı Süha (Gezgin), Hamdullah Suphi (Tanrıöver), ressam Çallı İbrahim, ressam Nazmi Ziya, eski Dârü'l-Eytâmlar müdürü Selahaddin, Ömer Seyfeddin, Mehmet Emin (Yurdakul), Tanın gazetesi eski muharriri Muhiddin, musikişinas bestekâr Ahmet Yekta, Yusuf Razî Bey ve İbrahim Alaeddin (Gövsâ), yazar Müfit Ratip katılmıştır. Ancak Müfit Ratip hastalığından dolayı yoldan geri dönmüştür. (İbrahim Alaeddin, 1926, 4-5)

Harbiye Nezâreti, cepheye edebî heyet gönderilmesinin yanısıra, ödül vaat ederek kitap ve şiirler yazılmasını sağlamış ve askerî matbaada bastırarak dağıtmıştır. İnceleyeceğimiz Mustafa Fevzi'ye ait *Ordunya Arzuhal* de bu eserlerden biridir.

Ordunya Arzuhal, bir yönüyle de Türk İslam edebiyatında gazânâme, gazavât ve gazavâtname gibi isimlerle kaleme alınan, çoğunlukla da mesnevi tarzında yazılan eserlerin, son dönemde yazılmış güzel örneklerinden biridir. Gazavatnameler, genel anlamda düşmanla yapılan savaşları, düşman üzerine yapılan akınları, zaferleri ve kahramanlıkları ayrıntılı ve heyecanlı bir şekilde anlatan eserlerdir. (Erkan, 1996: 439; Şener-Yıldız, 2018: 272) *Ordunya Arzuhal*, manzum ve mensur 250 civarı örneği olan gazavâtnamelerin (Şahin, 2012: 998) devamı ve hece ölçüsüyle yazılmış dikkate değer bir örneğidir.

1. Mustafa Fevzi b. Numan ve Ordunya Arzuhal

Mustafa Fevzi (1871-1924)², Osmanlı Devleti Bahriye Teşkilatında brik, korvet ve kalyon katipliği yapmıştır. Özellikle Kızıldeniz, Şam, Trablusgarp acenteliklerine bakmıştır. Bahriye Teşkilatında kolağası rütbesinde iken emekli olmuştur. (Uzun, 1995, 509-510; Şahin, 2006, 17) Mustafa Fevzi, cihan harbi dolayısıyla, devletin içinde bulunduğu durumu bildiğinden, başyazarı olduğu Cerîde-i Sufiyye'de devlete büyük destek vererek, halkın devlet ve milletine aynî ve nakdî yardımda bulunmasını söylemiştir. Başyazarı olduğu gazeteyi bir savaş propaganda alanına çevirmiştir. İslamcılık ve Osmanlıcılığı savunan Mustafa Fevzi, bu dönemde Türk ordusunu İslam'ın ordusu olarak görmüş, askerleri cesaretlendirmek için harbin sürdüğü 1915 yılında *Ordunya Arzuhal* isimli eserini yazmıştır. Eser İstanbul'daki askeri matbaada 1331 yılında basılarak cephede askerlere dağıtılmıştır.

Ordunya Arzuhal, Mustafa Fevzi b. Nu'man'a ait olmasına rağmen, Ömer Çakır tarafından hazırlanan "Nazmımızda Çanakkale Muharebeleri (1915-1928)" başlıklı yüksek lisans tezinde yanlışlıkla Mareşal Mustafa Fevzi Çakmak'a nispet edilmiştir. (Çakır, 1997, 87-89).

² Geniş bilgi için bkz.: Mehmet Şahin (2006), Mustafa Fevzi b. Nu'man'ın Hayatı Eserleri ve Dini Edebiyatla İlgili Şiirleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi; Mustafa İ. Uzun. (1995), "Fevzi Efendi, Kâtib", *TDVİA*, C.12, s. 509-510.

Askerlerin kahramanlık destanlarını yazma geleneği topyekûn savaşların yaşandığı Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde de devam etmiştir. Bir asker olan Mustafa Fevzi b. Numan da I. Dünya savaşı yıllarını edebî bir üslupla kaleme almıştır. Askerlerin kahramanlığını betimlemek için şiirin tüm imkanlarından istifade etmiştir. Hedef askeri cesaretlendirmek ve halkı yüreklendirmek olduğu için sade bir dil ve üslûp kullanmıştır. Mustafa Fevzi, kaybedilen toprakların geri alınarak İslam birliğinin yeniden tesis edileceğini ve zafer haberleriyle halkın coşacağını söylemektedir. Mustafa Fevzi'nin I. Dünya savaşı yıllarını, ittifakları, savaşları anlattığı *Orduya Arzuhal* isimli eserinde şan, şeref, cihat, şehitlik, gazilik, Bedr'in aslanları, kahraman, fetih, cenk, düşman gibi savaşla ilgili kavramları sıklıkla kullanılmıştır.

Şanlı kumandanlar kahraman 'asker
Müslümân evlâdlar oldu gâzanfer
Her biri bir arslan her biri şafder
Elde tüfenk dilde Allâhu ekber
Kırdı kavurdular düşmânı yer yer
Naşrun mina'llâhi ve fetḥun karîb

Orduya Arzuhal, vatan, millet, asker çerçevesinde ele aldığı konuları, işgal altındaki Osmanlı topraklarının kurtarılması için halka yapılan bir uyanış çağrısıdır. Ayrıca bu minvalde kaleme aldığı Feryâtname ve İstimdatname gibi eserleriyle de halkı ve devlet yönetimini uyarmıştır. (Şahin, 2006, 55) Mustafa Fevzi b. Numan üzerine Şahin tarafından yapılan yüksek lisans çalışmasında müellifin eserleri tanıtılırken *Orduya Arzuhal* de kısaca tanıtılmış ve eserin 48, 52 ve 69 bentleri örnek olarak verilmiştir. (Şahin, 2006: 55-56).

2. Orduya Arzuhal'de Geçen Savaşlar

2.1. Bedir

Hz. Muhammed ile Mekkeli müşrikler arasında 524 yılında yapılan ilk savaştır. Bedir, konum olarak Kızıldeniz sahiline 30 km uzaklıkta, Medine'nin ise 160 km güneybatısındadır. 305 sahabeden oluşan Müslüman ordusu karşısında Ebû Cehil komutasında 1000 kişilik müşrik ordusu yer almıştır. Bedir, Hz. Muhammed'in askerî dehasını ve taktik kabiliyetini gösteren bir gazvedir. (Fayda, 1992, 325-327) Bedir gazvesinde gösterilen kahramanlıklar, İslam askerleri için örnek teşkil etmiştir. Müslüman askerler hep Bedr'e katılan askerlerle kıyaslanmıştır. Bedir savaşı, Müslümanlar için tarihî, askerî, dinî ve sosyal olarak birçok önemli sonuçlar doğurmuştur. Müslümanlar itibar kazanmış ve İslam'ın yayılışı hızlanmıştır. İslam'ın ilk zaferi olması ve fazilet açısından, Bedir'de cihat eden sahabe, Müslümanların en üstünü kabul edilir. (Kılıç- Kelkit, 2013, 21)

Mustafa Fevzi, Bedir'de nasıl bir avuç insan din ve vatan için savaşıp kalabalık düşmana karşı zafer kazanmışlarsa, bugün de askerler, gazi arslanlar kalabalık düşmanı yok ederek İslamı ve devleti kurtarabilir. Ashab-ı Bedir hem bu dünyada hem ahirette büyük insanlardır. Bedir gazvesinin kazanılması ile İslam tüm dünyaya yayıldı. O halde bugün de Müslümanların durumu Bedir gazvesinin yaşandığı dönemle aynıdır. Onlar başardıysa kahraman ordu da başarabilir demektir. Din ve vatan için savaşına Allah yardım eder.

Mekke'den düşmânlar toplandı geldi
Medîne kurbunda ordu kuruldu
Onlarda mühimmât 'asker de boldu

Medīne içine gūlgūle tōldu
 Der-‘aķab ceng için hāzırlık oldu
 Naşrun mina'llāhi ve fetħun ķarīb

Üç yüz on üç ‘asker yola çıkdılar
 Silāhı olanlar silāh tākđılar
 Kānadları olsa uçacaķdılar
 Kāra bulut gibi hemān aķdılar
 Düşmeni Bedir'de yaķdı yıkdılar
 Naşrun mina'llāhi ve fetħun ķarīb

İşte bu birinci ordudur ‘asker
 Orda hāzır idi üç yüz on üç er
 Düşmān pek çok idi tōlmuşdu yer yer
 Emr itdi hücūma büyük peyāmbere
 Luţf-ı Hudā ile oldu muzaffer
 Naşrun mina'llāhi ve fetħun ķarīb

Bu dīni ķurtaran işte bunlardır
 İşte bu bir avuç ķahramanlardır
 Dīni bütün büyük müslümānlardır
 Ehl-i Bedir dīnen ‘ālī-şānlardır
 Dīn u vaţan için çalışanlardır
 Naşrun mina'llāhi ve fetħun ķarīb

Aşhāb-ı Bedir'dir bu ķahramanlar
 Dünyāda ‘uķbāda büyük insānlar
 Bugün üstünüzde uçuşur bunlar
 Haydi ‘askerler gāzī arslanlar³
 Düşmānı ķahr idiņ dōkülsün ķanlar
 Naşrun mina'llāhi ve fetħun ķarīb

³ Vezinde bir hece eksiktir.

2.2. 93 Harbi (1877-78 Osmanlı Devleti-Rus Savaşı)

1877-78'de Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan bu savaş, Rûmî takvime göre 1293 yılına denk geldiği için, 93 Harbi olarak bilinir. Rusya'nın kıskırtması ile Bosna-Hersek, Karadağ, Sırbistan ve Bulgaristan'da peş peşe isyanlar başlar. Rusya Ortodokslar üzerinde hak iddia ederek 24 Nisan 1877'de Osmanlı Devleti'ne savaş ilan eder. Doğu ve batıda yapılan savaşlar neticesinde 3 Mart 1878 tarihinde Ayastefanos'ta (Yeşilköy) antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti Romanya, Karadağ ve Sırbistan bağımsızlıklarını kabul etti. Bulgaristan özerk prenslik oldu. Kars, Ardahan, Batum ve Doğubayazıt tazminat karşılığı olarak Rusya'ya verildi. (Aydın, 1994, 498-499; Gencer, 1991, 225; Armaoğlu, 2017, 507-513; Öztuna, 2012, 21-68)

Mustafa Fevzi 93 harbini Rus mezalimi açısından ele almaktadır. Bu harp, saymakla tükenmez birçok olayın gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır.

Çok vekâyi' daha itmişdir zuhûr
 Saymakla tükenmez ey şâhib-i şu'ûr
 Çok zamân böylece eyledi murûr
 Kırım oksan arbleri hep budur
 Rus mezalimine sha-i şudr
 Naşrun mina'llhi ve fethun arb

2.3. I. Dnya Savaşı

I. Dnya savaşı, 1914-1918 yılları arasında farklı kıtalarında birçok devletin iki gruba ayrılarak gerekleştirdiği, Osmanlı İmparatorluğu da dhil drt imparatorluğun yıkıldığı ve drt byk hanedanın kt o zamana kadarki en byk savaşıdır. Osmanlı Devleti 2 Austos 1914 tarihinde Almanya ile ittifak antlaşması imzalamıştır. Bu ittifaka Avusturya-Macaristan imparatorluğu ile İtalya da katılmıştır. Ancak İtalya savaş başladıktan sonra ayrılarak İtilaf devletleri safına katılmıştır. İtalya'nın ittifaktan ayrılması şire şyle yansımıştır.

'Ahdinde urmadı eyledi nifk
 Bizimle bozuşdu o ahr olacak
 Byk Alaman'dan idp iftirk
 Diger dşmana itdi iltihk
 İnş'llh yakında yere batacak
 Naşrun mina'llhi ve fethun arb

İngiliz Fransız Moskof yek-henk
 Oldu İtalya da onlara yedek
 Bizi mav itmee oldu mşterek
 Yaşamak lzımsa alışmak gerek
 Eger alışmazsak lrz: ne şek

Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

İttifak devletlerinin karşısında ise İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya yer almıştır. Osmanlı Devleti Ruslarla Kafkas ve Galiçya, Yunan ve Fransızlarla Makedonya, İngiltere, Fransa ve İtalya ile Çanakkale, İngilizlerle Suriye ve Irak cephelerinde savaşmıştır. (Kuran, 1992, 196-200; Ünal, 2013, 3; Armaoğlu, 2010, 51-61)

Ordunya Arzuhal, savaşın devam ettiği 1331/1915 yılında kaleme alınmıştır. Cihan harbini başlatan neden, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahtı Franz Ferdinand'ın Saraybosna'yı ziyareti esnasında bir Sırp milliyetçisi olan Gavrilo Princip tarafından öldürülmesidir. Bu olayın neticesinde 28 Temmuz 1914'te Belgrad'ı bombalayan Avusturya-Macaristan imparatorluğu Sırbistan'a savaş ilan etmiştir. Ardından gelişen olaylarla Almanya Rusya ve Fransa'ya savaş ilan etmiş ve I. Dünya savaşı giderek genişleyerek başlamıştır. (Sander, 2000, 316-318) Bu durumu Mustafa Fevzi şu şekilde ele almıştır.

Şırp'a âteş virdi Moskof la'îni
O da tûtuşdurdu cihân ḥarbini
Meydâna çıkardı Moskof kendini
Nemçe'ye ḥarb açdı buldu derdini
Ḳahraman Alaman yapıdı fendini
Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

Eserde, Osmanlı Devleti'nin Almanya ile ittifak yapması büyük yer bulmuştur. Almanya'ya karşı büyük bir sempati vardır. Almanya ile savaşa girmekten övgüyle bahsedilmektedir. Nitekim Osmanlı Devleti'nin hedefleri ile Almanya'nın politik askerî hedefleri uyuşmaktaydı. "Osmanlı Devleti, Almanya'nın Avrupa'da kazanacakları zaferden yararlanarak milli hedeflerini elde edeceklerini, Almanlar ise Osmanlılar'ın Doğu Anadolu ve Mısır'da girişecekleri askerî hareketin başarısından yararlanarak Avrupa'da zafer daha kolay kazanacaklarını hesap ediyorlardı." (Çakır, 1997: 12) Almanya'nın Osmanlı topraklarında iddiasının olmaması, politik ortaklığa cevap veren tek Avrupalı devlet olması, Almanya'nın doğuya yayılma hedefleri ile Osmanlı politikasının uygunluğu ittifakı kolaylaştırmıştır. Osmanlı Devleti açısından ise Almanya'nın askerî açıdan savaşa hazır olması ve Osmanlı politikaları için Almanya'nın kilit rol üstlenebileceğinin düşünülmesi de ittifak antlaşmasının imzalanmasına yol açmıştır. (Kaşıyugun, 2014: 117) Almanya'ya olan güven *Ordunya Arzuhal*'de açıkça görülmektedir.

O ḥā'in kütleden iftirāk itdik
Şānlı Alaman'la ittifāk itdik
Macar'a Nemçe'ye iltişāk itdik
Bu cihân ḥarbine iltihāk itdik
Yanar tağlar gibi infilāk itdik
Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

Bin üç yüz otuzda başladık cenge
Rus'a İngiliz'e hem de Fireng'e

Sevinçle karışdık tatlı derneğe
 Şimdi sülûk itdik eski mesleğe
 Açık alnımızdan silindi leke
 Naşrun mina'llâhi ve fetħun qarîb

2.4.Çanakkale Muharebeleri

Osmanlı Devleti'nin dünya harbine girmesinden sonra İngilizler, Rusya'ya Boğazlar yoluyla lojistik destek sağlamak, Almanya'yı Osmanlı Devleti'nden ayırarak Batı Cephesi'nde rahatlama sağlamak için İstanbul'u ele geçirmeye karar verdiler. Mısır'da bulunan donanmalarını da Çanakkale boğazına sevk ettiler. İtilaf Devletleri, 12 İngiliz, 4 Fransız savaş gemisinin yanında 14 de mayın arama gemisi ve bir uçak ana gemisi ile Çanakkale Boğazına saldırdılar. Türk topçusunun üstün başarısı neticesinde yenilerek, Boğazı donanmayla geçemeyeceklerini anladılar. Çok önemli sonuçlar doğuran bu muharebe, Türk askerinin eşsiz kahramanlıkları ile doludur. (Atabey, 2014, 120-125; Şimşek, 2014, 160)

Savaşın kazanılması neticesinde, İtilaf Devletleri Boğazların ele geçirilmesi, İstanbul'un düşmesi ve savaşın erken bitirilmesi emellerine ulaşamadı. İtilaf Devletleri prestij kaybına uğrarken, Rusya'nın durumu kötüleşti. Osmanlı Devleti yeniden prestij kazanarak, askerdeki birlik ve beraberlik duygusu kuvvetlenmiştir.

Çanakkale şehitleri Bedir gazvesinin şehitlerine benzetilir. Bedir'de nasıl Allah peygamber ve sahabesine yardım etmişse, Çanakkale'de de İslam'ın tek ordusu olan Osmanlı ordusuna yardım edecektir. Çanakkale son kaledir, geçilmesi halinde İstanbul ve hilafet düşecektir.

İngiliz Fransız çok şavlet itdi
 Kal'eyi yarmak için gayret itdi
 Altı ay çalışdı pek hiddet itdi
 Şanlı 'askerimiz şecâ'at itdi
 Kırdı köklerini celâdet itdi
 Naşrun mina'llâhi ve fetħun qarîb

Altı ay kal'ede kıyâmet oldu
 Düşmân cesediyle topraklar doldu
 Vallâhi kal'emiz cennete yoldu
 Şehîdler o yolu aradı buldu
 Gazî mücâhidler muzaffer oldu
 Naşrun mina'llâhi ve fetħun qarîb

Görmedi dünyâlar böyle bir gaza
 Kal'enin hâlini görmeğe sezâ
 Karalar cehennem denizler kezâ

İngiliz Fıransız çekdiler cezā
Şehîdler cennetde hep ferāh-fezā
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

3. İktibaslar

Orduya Arzuhal'de ayet ve hadislerden iktibaslar yapılmıştır. “Naşrun mina'llāh ve fetḥun qarīb” dizesi her bendin sonunda tekrar etmektedir. Bu ibare Kur'ân-ı Kerîm'in Saf suresinin 13. âyetinden alınmadır. Ayetin tamamı şu şekildedir: “Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed), mü'minleri müjdele!” (Saf, 61/13). Bu âyet-i kerîme savaşlarda Müslümanların morallerini yükseltici ve ordunun muzaffer olacağı inancını pekiştirmek için her bendin sonunda tekrar edilmiştir. Bu âyet aynı zamanda mehterde de askere coşku vermek için kullanılmıştır. Mehter takımından güzel sesli bir kişi tiz perdeden okur ve üç defa hep bir ağızdan Allah Allah denir. (Özcan, 2003, 545-549) Mustafa Fevzi, asker kökenli olması dolayısıyla mehterânın kullandığı bu âyeti her bendde nakarat olarak kullanmıştır.

“Yâ muhavvile'l-havli ve'l-ahvâl” dua cümlesi “Yâ muhavvile'l-havli ve'l-ahvâl havvil hâlenâ ilâ ahseni'l-hâl” duasından iktibastır. Ey halleri döndüren Allah'ım, bizim halimizi en güzel hale döndür manasına gelmektedir. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu kötü durumdan kurtularak, eski güzel ve şanlı günlere döndürmesi arzulanmaktadır.

Fevzî milletine virdi 'arz-ı hâl
Yazdı destânını bitdi ḥasb-i hâl
Yâ rabbî milletim görmesün zevâl
İslâm düşmânları bulmasın mecâl
Yâ muhavvile'l-havli ve'l-ahvâl
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

“Cenk u cihādımız fî sebîli'llāh” mısraındaki “fî sebîli'llāh” ibaresi Bakara sûresi 190. âyet-i kerimesinden iktibastır. “Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez.” Cihâdla ilgili şiirlerde Allah yolunda anlamına gelen fî sebîli'llāh ibaresi sıklıkla kullanılmaktadır.

Lâ ḥavle velâ kuvvete illa bi'llāh hadîs-i şeriftir. (Buhârî, Ezan, 7; Müslim, Salât, 12) “Güç ve kuvvet, ancak Allah'tandır” anlamına gelmektedir. Askerlerin İngiliz ve Fransız askerleri karşısında korkmamasını zira gücün ancak Allah'tan olduğunu vurgular.

4. İsimler

Manzûmede, tarihte kahramanlıkları ön plana çıkmış isimlere yer verilmiştir. Türklerin asker millet olduğu, cenge severek gittikleri, vatansız yaşayamayacakları, top ve tüfêgi çalgı olarak kabul ettiklerini ifade eden Mustafa Fevzi, ecdadın bıraktığı şanlı tarihe sahip çıkılmasının şart olduğunu söyler. Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ali, Osman Gazi, Orhan Gazi, Sultan Murad, Fatih Sultan Mehmed, Yavuz Sultan Selim, Mehmed Reşad, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın tarihî kronolojiye uygun olarak isimleri geçmektedir. İsimlerini zikrettiklerini yücelterek onlar başardılar biz de başarabiliriz diyerek askere moral vermeyi amaçlamıştır.

5. Metin**Orduya ‘Arz-ı hāl****6+5=11’li hece ölçüsü**

1

Allāh Allāh diyüp cenge girenler
 Peyğambere dostdur Allāh'a ḥabīb
 Dīn iç, in cānını o'ne su'renler
 Bu'yu'klu'k anlara olmuşdur naşīb
 Müslümān ‘askerler gāzī erenler
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

2

Büyükdür bu dīnin sāhibi Allāh
 Dīnin düşmānları olacaq gümrāh
 Yakında diyecekdir onlar eyvāh
 Bu cenkde galebe bizimdir bi'llāh
 Ceng ü cihādımız fī sebīli'llāh
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

3

‘Askerlik olduğca dīn zevāl bulmaz
 Dīn içün çalışan şehīdler ölmez
 Rūḥları bākīdir kanları solmaz
 Bizde gāzīlikden büyük şān olmaz
 Bize kaşd eyleyen düşmenler gülmez
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

4

Türklük müslümānlık bir büyük şandır
 Bunu şānlandiran qalbde imāndır
 Müslümān ‘askerler cenkde yamandır
 Çalışın gāzīler şimdi zamāndır
 Bunu haber veren şānlı Qur'ān'dır
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

5

‘Askerlik eskiden bize meslekdir
 Cenge gitmek ise yüce dernekdir
 ‘Askerlik çalgısı topdur tüfenkdir
 Vaşansız yaşamak neme gerekdir
 Eski ecdādımız büyük örnekdir
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

6

On dört ‘aşır evvel peygamber gitdi
 Bizlere bu dīni emānet itdi
 Ecdādımız dīni şardı perkitdi

Devlet bu dīn için ‘ömür eskitdi
Eski şānı bulmak zamānı yetdi
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

7

Bu dīn nasıl çıkdı bildin mi ‘asker
Dünyā müşrik idi bir tek peygamber
On üç yıl Mekke'de ne çekdi neler
Bütün düşmān idi tağlar tepeler
Fütür getirmedi yine o server
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

8

Evvel imān iden otuz tokuz er
Gizli görüşdüler birkaç seneler
Nihāyet kırkıncı ḥazret-i ‘Ömer
Çekdi kılınıcı eyledi sefer
Bu kırk ‘asker ile dīn buldu zafer
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

9

O büyük peygamber pek levendāne
Kırk nefer ‘askerle çıkdı meydāna
Göründü Allāh'a ulu Subḥāna
Toldurdu dünyāyı nūra ‘irfāna
Dikḳat et ‘askere bak kumandana
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

10

Eyledi müşrikler bir gice başkın
Önde Ebū Cehil o mel'ün azgın
Düşmānlar sürüsü pek akın akın
Kaşd itdi bu dīne bir takım şaşkın
Anların şerrinden Allāh'a sığın
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

11

Anların içinden geçdi o server
Yalınız ḥānede kaldı bir Ḥaydar
Peygamber Şiddīk'ı aldı berāber
Gitdi ğarīb ğarīb o iki erler
Bunların olmuşdu Allāh'ı rehber
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

12

Üç gice kalmışdı Hıra tağında
Orda bir karanlık ğār bucağında
Şiddīk döner idi sol u sağında
O büyük peygamber gençlik çağında
Bakın neler çekdi dīn ocağında

Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

13

Uzundur hikāye ey 'asker kardaş
Dīn için itdiler böylece savaş
Sen de dīnin için karlı dağlar aş
Korkma peygamberin rûḥudur yoldaş
Çek süngünü yürü düşmāna yanaş
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

14

Hikāye bitdi mi zann itdiñ 'asker
Daha çok şey oldu bak neler neler
Geldi Medīne'ye büyük peygamber
Zālīm düşmen onu mahv itmek ister
Hak'dır yardımcısı Allāhu ekber
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

15

Mekke'den düşmānlar toplandı geldi
Medīne kurbunda ordu kuruldu
Onlarda mühimmāt 'asker de boldu
Medīne içine gulgule tıldı
Der-'akab ceng için hāzırlık oldu
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

16

Üç yüz on üç 'asker yola çıkdılar
Silāḥı olanlar silāḥ taqdılar
Kınadları olsa uçacaqdılar
Kara bulut gibi hemān aqdılar
Düşmeni Bedir'de yakdı yıkdılar
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

17

İşte bu birinci ordudur 'asker
Orda hāzır idi üç yüz on üç er
Düşmān pek çok idi tolmışdu yer yer
Emr itdi hücumā büyük peyāmbere
Luṭf-ı Hudā ile oldu muẓaffer
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

18

Bu dīni kırtaran işte bunlardır
İşte bu bir avuç kâhramanlardır
Dīni bütün büyük müslümānlardır
Ehl-i Bedir dīnen 'ālī-şānlardır
Dīn u vaṭan için çalışanlardır
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

19

Aşhâb-ı Bedir'dir bu kahramanlar
 Dünyâda 'uqbâda büyük insanlar
 Bugün üstünüzde uçuşur bunlar
 Haydi 'askerler gâzî arslanlar⁴
 Düşmânı kahr idiñ dökülsün kanlar
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun karîb

20

İşte bunlar idi dîn kahramanı
 Kahr itdi dünyâda hâ'in düşmânı
 Nûra garḳ itdiler 'Arabistân'ı
 Afrîka Asya hep Tûrükistân'ı
 Kazandı bıraktı bize bu şânı
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun karîb

21

'Arablar intişâr itdi cihâna
 Bir taraf tayandı tâ Ḥorāsân'a
 Diğer taraf geldi Firengistân'a
 Boyandı şahrâlar hep kızıl kana
 Bütün şehinşâhlar durdu âmâna
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun karîb

22

Böyle devr iderken bu çarḥ-ı devrân
 Çıkdı Asya'dan bir bölük arslan
 Meger açılmışdı başka bir cihân
 O günler doğurdu bir âl-i 'Oşmân
 Türkler olacaktı şâhib-i fermân
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun karîb

23

O ufaḳ bir bölük kahraman Türkler
 Ceng ü cidâl ile oldular şafder
 Sulṭân 'Oşmân ile Orhan gâzanfer
 Topladı başına pek büyük 'asker
 Anaṭolu böyle fetḥ oldu yer yer
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun karîb

24

Oldu beş on yılda büyük bir devlet
 Kapladı dünyâyı şân ile şevket
 Artık almaz oldu koca memleket
 Büyüme isterdi o büyük millet
 Bir gün Bolayır'a geçdi 'âkıbet
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun karîb

⁴ Vezinde bir hece eksiktir.

25

Aldı Edirne'yi pâyitaht itdi
 Akın itdi ordan Kosva'ya gitdi⁵
 Koca Sulţân Murâd pek de yigitdi
 Ona cihâd itmek bir siyâsetdi
 Millet yüksek idi daha yükseldi
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

26

Yükseldikce millet yükseldi bütün
 Turmuyordu kimse cihâddan o gün
 Fütûhât eyledi dem-be-dem sôkûn
 O zamân ceng idi pek büyük düğün
 Devletin saşveti artdı büsbütün
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

27

Fâtih İstanbul'u fetḥe giderken
 Denizde at koşdu karada yelken
 Gölle yağmurları idince sepken
 Şaşırdı Kostanţin bir şabâḥ irken
 Ezânlar okundu şehre girerken
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

28

Pâyitaht idindi bu güzel şehri
 Çekdi âfâkına hilâl mühürü
 Şaldı düşmânlara şimsîr qahır
 İkiye ayırdı târîḥ-i dehri
 'Adl ile taldurdu muzlim sipihri
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

29

Yavuz Sulţân Selîm Mısır'ı aldı
 Mısır Hindistân'a bir açık yoldu
 Orda hilâfetle şerâfet buldu
 Maḳarr-ı hilâfet İstanbul oldu
 Qahr olası 'adû şarardı doldu
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

30

Çok veḳâyi' daha itmişdir zuhûr
 Şaymaqla tükenmez ey şâḥib-i şu'ûr
 Çok zamân böylece eyledi murûr
 Kırım taksan üç ḥarbleri hep budur
 Rus mezâlimine sâḥa-i şudûr
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

⁵ "Kosova'ya" vezin gereği "Kosva'ya" şeklinde okunmuştur.

31

Şırp'a âteş virdi Moskof la'îni
 O da tutuşdurdu cihân harbini
 Meydâna çıkardı Moskof kendini
 Nemçe'ye harb açdı buldu derdini
 Kahraman Alaman yaptı fendini
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

32

Alaman alt olsa bizimdi nöbet
 Zâten maḥvımıza olmuşdu niyet
 Bizim maḥvımızdı maḥsad 'âkıbet
 Bunu anlamışdı ricâl-i devlet
 Siyâset emrinde çok oldu ğayret
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

33

O ḥâ'in kütleden iftirāk itdik
 Şanlı Alaman'la ittifāk itdik
 Macar'a Nemçe'ye iltisāk itdik
 Bu cihân harbine iltihāk itdik
 Yanar tağlar gibi infilāk itdik
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

34

Bin üç yüz otuzda başladık cenge
 Rus'a İngiliz'e hem de Fireng'e
 Sevinçle karışdık tatlı derneğe
 Şimdi sülûk itdik eski mesleğe
 Açık alnımızdan silindi leke
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

35

Moskof'un 'askeri hepsinden çokdu
 Evvelce başını Nemçe'ye urdu
 Lâkin Alamanlar kaçdı kavurdu
 Bunların külünü göge şavurdu
 Baçaklık göllere kaçdı oturdu
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

36

Fıransız evvelce dayacı yedi
 Belçika maḥv oldu bütün eridi
 İngiliz şaşırdı kaḥbe türüdü
 Alaman öteden aldı yürüdü
 Moskof illerini duman bürüdü
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

37

Kalkdı yürüdiler kahraman Türkler
 Kafkasya'yı şardı dört yüz bin 'asker
 Boğazlar kapandı düşmānı bekler
 Kıyāmet kopardı toplar tüfenkler
 Düşmenlerde mahv oldu hep emekler
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

38

İngiliz Fransız çok şavlet itdi
 Kal'eyi yarmak için gayret itdi
 Altı ay çalışdı pek ḥiddet itdi
 Şanlı 'askerimiz şecā'at itdi
 Kırdı köklerini celādet itdi
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

39

Kal'e İstanbul'a pek yakın yoldu
 'Aklınca düşmenler o yolu buldu
 Bütün zırhlılar kal'eye tldu
 Dehşetli tızağa orda tutuldu
 Boğaz zırhlılara mezarlık oldu
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

40

Karadan denizden itdiler hücum
 İngiliz Fransız o kavm-i meş'um
 Türkler esdirdiler bir bād-ı semum
 Volkan oldu yerler denizler 'umum
 Perişān oldu hep düşmān-ı zulum
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

41

Şanlı kumandanlar kahraman 'asker
 Müslümān evlādlar oldu gāzanfer
 Her biri bir arslan her biri şafder
 Elde tüfenk dilde Allāhu ekber
 Kırdı kavurdular düşmānı yer yer
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

42

Altı ay kal'ede kıyāmet oldu
 Düşmān cesediyle topraklar doldu
 Vallāhi kal'emiz cennete yoldu
 Şehīdler o yolu aradı buldu
 Gāzī mücāhidler muzaffer oldu
 Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

43

Görmedi dünyālar böyle bir gāzā
 Kal'enin ḥālini görmeğe sezā

Karalar cehennem denizler keza
 İngiliz Fırsız ekdiler ceza
 Şehdler cennetde hep ferh-feza
 Naşrun mina'llhi ve fethun karb

44

Yerler araf araf oyulmuş hemn
 Lağımlar yapılmıő gzlerden nihn
 ağlar karıő karıő op tfenk havn
 Denizler oolu orpedo ovan
 Oldu dőmnların lleri yaman
 Naşrun mina'llhi ve fethun karb

45

Bu arbden evvelce dnek İtalyan
 'lem-i İslm'a itmiődi uyn
 Bir sene arb itdi o alak dőmn
 Afrika arası oldu kızıl an
 l uraşıyor mchid 'Urbn
 Naşrun mina'llhi ve fethun karb

46

'kbet bununla şul edilmődi
 O devr-i uőmet anki bitmiődi
 Lozan'da bu 'ahdi im itmiődi
 Aalardan ımak vakti yetmiődi
 Sznde uraydı şimdi gtmiődi
 Naşrun mina'llhi ve fethun karb

47

'Ahdinde urmadı eyledi nif
 Bizimle bozuşdu o ahr olacak
 Byk Alaman'dan idp iftir
 Dger dşmana itdi iltih
 İnş'llh yaknda yere batacak
 Naşrun mina'llhi ve fethun karb

48

İngiliz Fırsız Moskof yek-henk
 Oldu İtalya da onlara yedek
 Bizi mav itmee oldu mşterek
 Yaşamak lzmsa alışmak gerek
 Eger alıőmazsa lrz: ne şek
 Naşrun mina'llhi ve fethun karb

49

Bu arb bizim in bir ayt memt
 Mulak mav oluruz itmezsek őebt
 Yokdur bizim in aacak ciht
 Bizden yz evirir btn k'int

Çalışın ‘askerler bulalım hayāt
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

50

Niçün çalışıyor kanlı düşmānlar
Alup İstānbul'u dōkecek kanlar
Her bir minareye aşacak çānlar
Yakıb söndürecek çok ḥānumānlar
Böyle niyet itdi va'llāhi bunlar
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

51

Daha bu kadar mı zann itdiñ oğlum
Mısır'dan Hicāz'a idecek hücum
Alacak Mekke'yi o kavm-i zulüm
Yıkacak yakacak İslām'ı ‘umüm
Bütün düşmānlarda böyledir zu’üm
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

52

Budur düşmanların zūrları hemān
Kalksun ortalıqdan bu āl-i ‘Oşmān
Kırılsın maḥv olsun hep ehl-i imān
Kalmasın dünyāda artık müslümān
Meded fahr-i ‘ālem sendendir emān
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

53

Bunları düşün de Müslümān ‘asker
Gör ki bu ḥā'inler ne tırpan ister
Haydi şānli ordu kendini göster
Yaşasun Reşād Ḥān hilāfet-perver
Yaşasun ordumuz yaşasun Enver
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

54

Yaşasun ‘ālemde ‘Oşmānli erler
Yaşasun yaşasun bu bahādırlar
Yaşasun Alaman ḥarbde berāber
Kahr olsun İngiliz Fıransız ebter
Kahr olsun Moskof'la İtalya bedter
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

55

Yürü altun ordu Mısır'a git gir
İngiliz bayrağın kal'eden indir
Yine Tırablus elbet bizimdir
Evvelce bizimdi Tunus Cezāyir
Yürü bunları al bizi sevindir
Naşrun mina'llāhi ve fetḥun qarīb

56

Mısır'dan geliyor Hicâz kokusu
 Hicâz'da Ka'be var Allâh yapusu
 Medîne dünyânın kudsî fânûsu
 Mısır'dan Hicâz'ın büyük kapusu
 Bunlardadır İngiliz'in kaygusu
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

57

Mekke'de Ka'be var ey şanlı 'asker
 Medîne'de yatar büyük peyâmbet
 Anlar gider ise hilâfet gider
 İngilizler her ân bu hâli bekler
 Müslümân kardeşler hâzerü'l-hâzer
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

58

Mısır'ı 'Oşmânlı muṭlak almalı
 Oradan İngiliz artık çıkmalı
 Hicâz'ın kapusu muhkem olmalı
 İngilizler belâsını bulmalı
 Moskof'un kılını bir bir yolmalı
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

59

Qal'eden korkmayız artık inşâ'llâh
 Bizim mu'inimiz cenâb-ı Allâh
 Ümmete yardımcı risâletpenâh
 Düşmânın gayreti olacak tebâh
 Yakında İngiliz diyecek eyvâh
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

60

İnşâ'llâh kanalı ordu geçecek
 Nîl-i mübârekden sular içecek
 Ferişteler gibi 'asker uçacak
 Gâsıb İngilizler âteş saçacak
 Düşmen sürüleri ordan kaçacak
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

61

Artık inşâ'llâh millet uyandı
 Büyük peygambere Haqq'a dayandı
 Derin uykulardan çok cânlar yandı
 Bütün Müslümânlar kana boyandı
 Mel'un düşman bizi ölmüş mü sandı
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarîb

62

Destānı bitirdim geldi havātır
 Fikrim bir sâhaya olmuşdu nâzır
 Göründü karşımda bir kanlı çadır
 Çadırın havlinde bir çok bahadır
 O büyük peygamber içinde hâzır
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

63

Aşḥâb-ı Bedir'den üç yüz on üç er
 Ebū Bekir 'Ömer 'Oşmân u Ḥaydar
 Her biri gâzanfer her biri şafder
 Çadırı şaranlar bunlardı meğer
 Geldi lisânıma Allāhu ekber
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

64

Büyüdü gitdikce sâha-i efkâr
 Allāh Allāh idi evānda ezkâr
 Fikrimin önünde açıldı esrâr
 Şühedâ zümresi eyledi refṭâr
 Bir çok kâfileler edildi ihzâr
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

65

Şehîdler kuş gibi gelüp göçdiler
 Sâha-i fikrimden bir bir geçdiler
 Kalbime âteşli nûrlar saçdılar
 Yüksek 'arşa toğru kanad açdılar
 Ferişteler gibi birden uçdular
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

66

Allāh'a çok şükür bitdi destânım
 Okusun dinlesin hoşca ihvânım
 Allāh bizimledir vardır imânım
 Milletimi hıfz it ulu yezdânım
 Gönder nuşretiñi bize sübhânım
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

67

Şöyle bir târîḥde söyledim nâ-gâh
 Gâh didirdi hak Firenklere eyvâh
 Gâh İngilizleri eyledi gümrâh
 Gâh Çar'ı nâ-çar eyledi Allāh
 Lâ havle velâ kuvve illa bi'llāh
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun qarīb

68

Fevzî milletine virdi ‘arz-ı hâl
 Yazdı destânını bitdi hasb-i hâl
 Yâ rabbî milletim görmesün zevâl
 İslâm düşmânları bulmasın mecâl
 Yâ muhavvile'l-ğavli ve'l-aḥvâl
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun karîb

69

Ey ‘âlem-i İslâm ey cem’-i mühîb
 Bütün ‘Oşmânlılar ey kavm-i necîb
 Çalışın birlikde bi-ḥakkın mucîb
 Düşmândan kurtarın dîn oldu ğarîb
 Allâh nuşretini eylesün naşîb
 Naşrun mina'llâhi ve fetḥun karîb

Fî Eylûl sene 1331

Muştafâ Fevzî

Sonuç

Ordunya Arzuhal, ittihâd-ı İslam çerçevesinde toplum-devlet kaynaşmasını güçlendirmeyi, ortak duygu ve düşüncede birleşmeyi hedefleyen bir eserdir. Toplumunu seferberlik için harekete geçirmeyi ve askerleri cesaretlendirmeyi amaçlar. Osmanlı Ordusunu İslam’ın tek ordusu olarak gören Mustafa Fevzi, bu ordunun başarmaktan başka çaresinin olmadığını ifade ederek hem askere hem de topluma moral vermiştir. Bedir gazvesi ve 93 Harbinden örnekler verip I. Dünya savaşında halkı düşmana karşı harekete geçirerek düşmanın yenilmesi ve yeniden büyük Osmanlı Devleti’nin kurulması fikrini savunur. Bu amaçla dönemin edebiyatı propaganda için araç olarak kullanmıştır. Devletin içine düştüğü durumdan son derece muzdarip olan Mustafa Fevzi, hissettiği derin duyguları coşkulu olarak dizelere dökmüştür. *Ordunya Arzuhal*’de hilafet, cihad-ı ekber, İslam kardeşliği, Müslüman birliği gibi kavramlar ön plana çıkarılmıştır.

Eser, I. Dünya savaşı sürerken yazılmış bir savaş şiiridir. Savaşı anlattığı için de hamaset ağırlıklıdır. Mustafa Fevzi, orduyu ve devleti destekleyerek Türk askerinin kahramanlığı, şerefli ahlaki ve savaş yeteneğinden bahseder. Özellikle Çanakkale muharebelerinden bahsederken adeta savaşı bizzat yaşar ve bu harbi hayat memat meselesi olarak görür. Türklerin gideceği başka yer olmadığı için mutlaka kazanılması gerektiğinden bahseder ve kaybedilmesi durumunda İslam’ın mahvolacağını söyler. Türk askerinin kahramanlığı, Bedir’de peygamberle savaşan sahabe ile kıyaslanır. İstiklal Marşı şairi Mehmet Âkif’in Âsım’ın Çanakkale Şehitlerine bölümünde, “Ne büyüsun ki kanın kurtarıyor Tevhîd’i/Bedr’in aslanları ancak bu kadar şanlı idi” (Ersoy, 1992, 359) dizeleriyle aynı kıyaslamadan geçtiğini görüyoruz. Şiirde Balkan, Trablusgarp, 93 Harbi, I. Dünya harbi ve Çanakkale savaşı işlenmiştir. *Ordunya Arzuhal*, askere moral vermiş, yiğitlik, kahramanlık ve fedakârlık duygularını en üst seviyeye çıkarmış, milleti birlik ve beraberliğe çağırılmış, millî ve vatanî hisleri en üst seviyeye çıkarmıştır.

Mustafa Fevzi’nin kaleme alıp, askeri matbaada basılarak cepheye dağıtılan eseri epik/destânî şiirin güzel örneklerinden biridir. Tarihî gerçekliğe uygun olarak kaleme alınan manzumenin dili sade ve üslubu akıcıdır.

Kaynakça

- Akad, M. T. (2011). *Modern Savaşın Temel Kavramları*, Kitap Yayınevi.
- Armaoğlu, F. (2010). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, 17. Baskı, Alkım Yayınevi.
- Armaoğlu, F. (2017). *19. Yüzyıl Siyasî Tarihi*, Timaş Yayınları, 17. Baskı.
- Atabey, F. (2014), *Çanakkale Muharebelerinin Deniz Cephesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Aydın, M. (1994). “Doksanüç Harbi”, *TDVİA*, 9, 498-499.
- Çakır, Ö. (1997). *Nazmımızda Çanakkale Muharebeleri (1915-1928)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Gazi Üniversitesi.
- Duman, H. H. (2018). “Savaş Edebiyatı”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 58(1), 99-110.
- Duman, H. H. (2019). *Türk Savaş Edebiyatı*, Duyap Yayınları.
- Erkan, M. (1996). “Gazavatnâme”, *TDVİA*, C. 13, 439-440.
- Ersoy, M. Â. (1992), *Safahat*, Haz. Orhan Okay-Mustafa İsen, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Fayda, M. (1992). “Bedir Gazvesi”, *TDVİA*, c. 5, 325-327.
- Gencer, A. İ. (1991). “Ayastefanos Antlaşması”, *TDVİA*, C. 4, 225.
- Gökdağ, B. A-Üçüncü, K. (2007). *Başlangıcından Günümüze Türk Destanları*, Akçağ Yayınları.
- İbrahim Alaeddin (1926), *Çanakkale İzleri*, Marifet Matbaası.
- Kaşıyuğun, A. (2014). *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Devleti’nin İttifak Arayışları ve I. Dünya Savaşına Girişi 1911-1914*, [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, Ü. – Kelkit, C. (2013). *Ashab-ı Bedir’in İsimleri ve Fazileti*, Nasihat Yayınları.
- Köroğlu, E. (2010). *Türk Edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı 1914-1918*, İletişim Yayınları, 2. Baskı.
- Kur’ân-ı Kerîm Meâli* (2009), çev. Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım.
- Kuran, E. (1992). “Birinci Dünya Savaşı”, *TDVİA*, C.6, s. 196-200.
- Mustafa Fevzi b. Numan (1331). *Orduya Arzuhal*, Matbaa-i Askeriye.
- Öztuna, Y. (2012). *Avrupa Türkiye’si’ni Kaybımız*, Babıali Kültür Yayıncılığı, 14. Baskı.
- Sander, O. (2000). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918’e* (8. Baskı), İmge Kitabevi.
- Şahin, M. (2006). *Mustafa Fevzi b. Nu’mân’ın Hayatı Eserleri ve Dinî Edebiyatla İlgili Şiirleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Şahin, K. Ş. (2012). Gazavât-nâmeler Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi, *Turkish Studies-International Periodical For The Language, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2) 997-1022.
- Şen, C. (1997). *1897 Osmanlı-Yunan Muhârebesi’nin Türk Edebiyatındaki Akisleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Şener, H.İ-Yıldız, A. (2018). *Türk İslam Edebiyatı*, Rağbet Yayınları.
- Şimşek, E. (2014). *Belgelerle Çanakkale Deniz Savaşları*, A&D Yayınları.

-
- Uçak, N. (1997). *1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nin Türk Edebiyatındaki Akisleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Ulucutsoy, H. (2019). *Türk Savaş Edebiyatı ve Propaganda (1828-1912)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Uzun, M. İ. (1995). "Fevzi Efendi, Kâtib", *TDVİA*, C.12, 509-510.
- Ülgeni, E. (1993). *1897 Türk-Yunan Savaşı'nın Türk Şiirindeki Akisleri*, [Yayınlanmamış Doktora Tezi], İstanbul Üniversitesi.
- Ünal, U. (2013). *Osmanlı Belgelerinde Birinci Dünya Harbi I*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayını.
- Yıldız, S. (1998). "Harp Edebiyatı Kavramı ve Edebiyatımızda Çanakkale Muharebeleri", *Çanakkale Zaferinin 83. Yıldönümü Panel Bildirileri*, Eskişehir.